

TÖRVÉNYKEZÉSI LAPOK

III. Évfolyam.

Előfizetési díj: Helyben házhoz hordva s vidékre postai küldéssel egész évre 6 frt. 30 kr. u. p.
Félévre 3 frt. 15 kr. u. p. Megjelen hetenként egyszer szombaton.

Törvénytár.

1859. ápril 28-kán kelt császári rendelet,

— *kiható a birodalom egész területére, mely által az álladalmi, közpénzalapi és rendi kötelezvényektől járó kamat-jövedelem megadóztatása tekintetében, az erre vonatkozó eddigi határozatokban változás tétetik.* —

Ministereim s birodalmi tanácsom meghallgatása után, az egyes adóknak az 1859. közigazgatási évre lett kihirdetését tárgyazó 1858. sept. 3-ki nyiltparancsomhoz (birod. törv. lap 141. sz.*) pótlólag, elhatározandónak találom, hogy ezentul 1859. ápril 30. után, az állami, közpénzalapi és rendi kötelezvényeknek lejárandó kamatjaitól — az oly kölcsönökből eredőket kivéve, melyeknek fölvételénél az adómentesség biztosított — a jövedelmi adó többé ne a bevallások alapján, hanem mindjárt közvetlenül az ezen kamatok kifizetésére hivatott országfejedelmi pénztárak által, a jövedelem harmadik osztályára nézve megállapított százalékkal, a birtokos minőségére s a tőkeösszeg magasságairól tekintet nélkül szabandó ki, s vonandó le.

Ezen mingyárt közvetlenül levonandó adónál azonban az országos és községi pótléknak nincs helye.

A mennyiben a fönkijelölt kamatoktól az adó a bevallások alapján már az egész 1859. évre ki volna szabva, az adóköteles kérelme folytán az e részbeni adókivetés megigazítandó, s az abból netalán már az

*) Orsz. korm. lap 1858, I. Rész, XXVII. darab, 143. sz., 465. lap,

1859. év második felére is befizetett adóösszeg a pótlékokkal együtt visszafizetendő.

Ezen rendelet fogonatosításával pénzügyi és belügyi ministereim vannak megbízva.

Bécs, 1859. ápril 28-kán.

1859. ápril 29-kén kelt császári rendelet,

— *kiható a birodalom egész területére, mely által kétszáz millió ausztriai értékű forintnyi kölcsön fölvétele rendeltetik, s a szabadalmazott ausztriai nemzeti bank öt forintos jegyek kibocsátására följogosítatik.* —

Ministereim s birodalmi tanácsom meghallgatása után, a jelen viszonyok között szükségessé vált rendkívüli kiadások fődözése végett, kétszáz millió ausztriai értékű forintnyi kölcsön fölvételét rendeltem öt százalékos államkötelezvényekben.

Minthogy ezen kölcsön közrebocsátása a fönforgó időviszonyok között czélszerűnek nem látszik, pénzügyi ministeremet fölhatalmazom, miszerint a fölmerülő szükséghez képest az említett kölcsön államkötelezvényeire adandó összeget a névszerinti érték két harmadával a cs. k. szabadalmazott ausztriai nemzeti banknál eszközölje ki, s egyuttal a nemzeti bankot följogosítom, hogy e végre ausztriai értékű öt forintos jegyeket bocsásson ki.

Minthogy ezen öt forintos jegyek az átadandó államkötelezvényekkel épen úgy, mint az egy forintos jegyek a nemzeti banknak átengedett államjavakkal különösen fődözvék, s az ausztriai értékű ezer forintos, száz forintos és tíz forintos jegyekre nézve 1858. august. 30-kán kelt rendelettemmel

kijelölt földzet fönmarad; ennél fogva az öt forintos jegyek is, a szabadalmazott ausztriai nemzeti bank minden jegyeivel egyaránt, az 1858. auguszt. 30-án kelt rendeletem (birod. törv. lap 131. sz. *) 4. §-ban kimondott szabadalmakat és kedvezményeket élvezendik, s az ezer forintos, száz forintos, tíz forintos és egy forintos jegyekkel minden tekintetben egyenlőknek tartandók.

Bécs 1859. ápril 29-kén.

A bel-, igazság- és pénzügyi ministeriumoknak 1859. ápril 19-kén kelt rendelete,

a pozsoni közigazgatási területben a mosóczi szolgabírói járásnak végleges székhelyéről Znió-Váraljáról leendő elnevezése iránt.

Ő cs. k. apostoli Felsője 1859. ápril 13-kán kelt legfelsőbb határozványával megengedni méltóztatott, hogy a pozsoni közigazgatási területben az eddigi mosóczi szolgabírói hivatal székhelye véglegesen Znió-Váralján maradjon, s hogy a járás ennek utána a szolgabírói hivatal számára véglegesen kitűzött székhelyről, „znió-váraljai“ járásnak neveztessek.

Mi is a bel-, igazság- és pénzügyi ministeriumoknak Magyarország politikai és bírósági szervezése tárgyában 1854. ápril 6. kelt rendeletére (birod. törv. lap 10. sz.) vonatkozólag, ezennel közhirrre tétetik.

Az igazságügyi ministeriumnak 1859. ápril 20-kán kelt rendelete,

melylyel azon időpont tétetik közhirrre, midőn a jegyzői rendtartás a soproni, pesti, pozsoni és nagyváradi országos főtörvényszékek területén hatályba lép.

Az 1858. február 7-kén kelt legfelsőbb nyiltparancs (birod. törv. lap 23. sz.) I. cikkéhez képest, az 1855. május 21-kén kelt legfelsőbb nyiltparancsokkal (birod. törv. lap 94. sz.) közhirrre tett jegyzői rendtartás hatályának kezdete mindazon határozatokban, melyekre nézve az említett nyiltparancsokban világosan más nem rendeltetik, a soproni

*) Orsz. korm. lap 1858, I. R., XXVII. dar., 135. sz., 450. lap.

országos főtörvényszék kerületében 1859. július 1-jére, a pesti, pozsoni és nagyváradi országos főtörvényszékek kerületében pedig 1859. augusztus 1-jére rendeltetett.

Az igazságügyi ministerium egyszersmind a jegyzők székhelyeinek az 1858. febr. 16-kán kelt kibocsátványával (birod. törv. lap 24. sz.) közhirrre tett fölosztásában változást tett annyiban, a mennyiben egy cs. k. közjegyző székhelye a soproni országos főtörvényszék kerületében Szombathelyről Köszegre, s a pesti országos főtörvényszék kerületében Szegedről Szentésre tétetett át.

A pénzügyi ministeriumnak 1859. ápril 25-én kelt kibocsátványa,

külső minden koronoországokra, a nemzeti kölcsön kamatszelveinek kifizetésének szabályozása iránt.

Miután az 1854. június 26-kán kelt császári nyiltparancs (birod. törv. lap 158. sz. *) megnyitott nemzeti kölcsönrei befizetés nem sokára bevégezve s ezen egész pénzügyi működés teljesen befejezve leendő, ennél fogva most már a pénztári szolgálat rendezése s a lejárt kamatok biztos fölszámítása tekintetéből multhatlanul szükséges, hogy a kamatok fölvételének eddigi módjában azon változások tétessenek, melyeket az államkincstár biztossága s a lejárt kamatok kifizetésébeni pontosság kíván.

A pénzügyi ministerium ennél fogva következő intézkedéseket bocsátja ki :

1. 1859. július 1-jétől fogva a nemzeti kölcsön kamatszelveinek minden osztályai csak a cs. k. egyetemes állam- és bancoadóssági pénztárnál Bécsben, vagy azon országos fő- avagy fiókpenztár hitelosztályánál fognak azonnal kifizettetni, a melyhez kifizetés végett formaszzerűleg utaltattak.

2. A kamatoknak ilyes formaszzerű utalása nélkül csak a prágai, brünni, troppau, linzi, salzburgi, innsbrucki, gratz, klagenfurti, laibachi, trieszti, zárai, lemergi, czerowitzi, budai, zágrábi, temesvári, nagy-szebeni, krakói, pozsoni, soproni, kassai és nagyváradi cs. k. országos fő- és fiók-pénz-

*) Orsz. kormány lap 1854. I. R., XI. darab, 144. sz., 240. lap.

tárak, továbbá a görzi fiók hitelpénztár fogják a nemzeti kölcsön kötelezvényeinek egy évnél nem régebben lejárt kamatszelveit — 1859 július 1-jétől fogva — azoknak bejelentése és benyújtása után harmincz nap alatt kifizetni, ha az a közben történt próba-főlszámításnál aggály nem fordult elő.

Ez esetekben azonban a bejelentés és benyújtás a lejáratú idő előtt már harmincz nappal is történhetik.

A kellőleg följegyzett, vagy ha tiznél kevesebb darab van, a birtokos nevével és lakhelyével megjelölt kamatszelvekről, a felek annakutána azon hitelpénztártól, melynél azok benyújtattak, de kifizetés végett formászerűleg nem utaltattak, hivatali vevényt kapnak az alább idecsatolt minta szerint, s ezen vevény visszaszolgáltatása mellett történik a fizetés 30 nap alatt, ha aggály nem forog föl.

A nemzeti kölcsön bármely osztályú kamatszelveinek adó fizetésekre fordítása ez által érintetlenül marad annyiban, a mennyiben azok oly felek által nyujtatnak be, kik az adópénztáraknál ismeretesek; valamint magában értetik, hogy a községekre, alapítványokra, testületekre, egyházakra, plébániákra, iskolákra sat. szóló s a birói őrizet alatt levő nemzeti kölcsön kötelezvényektől kamatok ezentúl is mint eddig minden adóhivataloknál kifizettetnek.

Ezen határozatok folytán az 1854. jul. 13-kán kelt pénzügyministeri hirdetmény (birod. törv. lap 184. sz.*) I. pontja részleg megváltoztatik.

A hivatali vevény mintája.

Hivatali vevény sz.

(a benyújtott kamatszelvekre fölrirandó folyó számmal öszhangzólag).

Az alulirt cs. k. hitelpénztárnál benyújtott írt. krról
(az öszeg számmal és betüvel) — —
a nemzeti kölcsön — —
(a darabok száma betüvel) kamatszelveiben, mely ezen vevénynek a pénztárnáli előmutatása és visszaadása mellett, má tól

harmincz nap alatt, föltéve, hogy a benyújtott kamatszelvek kellő rendben találtnak, pengő pénzben fog kifizettetni

Ezen vevény csak három hónapra érvényes.

Kelt -kén

J e g y z e t. A felek ezen vevényt jól őrizzék meg, minthogy a benyújtott kamatszelvek kifizetése csak ennek előmutatása mellett történhetik.

1859. april 29-kén kelt pénzügyministeri kibocsátvány,

a szabadalmazott ausztriai nemzeti banknak, jeggyeinek készpénzzeli beváltását tárgyazó kötelezettségétől lett ideiglenes fölmentése iránt.

Ő cs. k. apostoli Felsége a jelenlegi háborus időviszonyokat tekintetbe véve, 1859. april 11-kén kelt legfelsőbb határozványával a szabadalmazott ausztriai nemzeti bankot, az 1858. augusztus 30-kán kelt legfelsőbb császári rendelet (birod. törv. lap 131. sz.) 2. §-ban ráruházott azon kötelezettségtől, miszerint ausztriai értékre szóló pénzjegyeit, a bemutatók kívánságára bécsi főpénztáránál mindig teljes értékű ezüst pénzzel tartozik beváltani, ideiglenesen fölmenteni méltóztatott.

A pénzügyi ministeriumnak 1859. május 1-jén kelt rendelete,

kiható Magyarországra, mely által a szomolnokai bányakapitányság Kassára tétetik át, s a göllnítzi, iglói és rozsnjóói bányakapitányságok megszüntetnek.

Az 1858. september 13-kán kelt császári rendelettel (birod. törv. lap 157. sz.) megállapított bányahatósági szervezet foganatosítása végett következő intézkedések tétetnek:

1. A kassai helytartósági osztály közigazgatási területe számára fölállított bányakapitányság Szomolnokról Kassára tétetik át, s hatályosságát ott 1859. június elsején fogja megkezdeni.

2. Ugyanazon időponttól fogva a ki-rendelt bányaeszküdték fölállítása által nélkülözhetővé vált göllnítzi, iglói és rozsnjóói

*) Orsz. kormány lap 1854. I. R., XVI. dar., 196. sz., 394. lap.

bányabiztoságok megszüntetnek, s ehelyé-
pest a kassai bányakapitányság hatásköre
az egész kassai politikai közigazgatási terü-
letre kiterjesztetik.

3. A bányakapitányság pénztári és szám-
adási ügyei 1859. június 1-jétől fogva ellá-
tás végett a kassai országos fiókpénztárhoz
utasítatnak.

A kereskedelmi ministeriumnak 1859. május 3-kán kelt rendelete,

*kiható minden koronaországokra, a szekérposta-kül-
deményekérti kezesség megszorítása iránt.*

A hadi állapot folytán, a postaintézet
föltétlen kezessége a szekérposta-küldemé-
nyeknek erőszakosság vagy véletlen esemény
által történt elveszéseért, fogyatkozásaért
vagy megrongálásaért, mely az 1838. évi
szekérposta - rendtartás (igazs. törv. gyűjt.
280. sz.; politikai törv. gyűjt. 1838. évfolyam,
66. kötet, 106. sz., 332 s. köv. lapok) 32. §-ban
van kimondva, azon küldeményekre nézve,
melyek Triesztbe s Isztriába, a horvát
tengermellékre, Dalmátországba s a lombárd-
velencei királyságba szólnak, vagy ezen
országokban adatnak föl, további intéz-
kedésig megszorítatik oly módon, hogy a
hadi események által okozott kár a kezes-
ség alól kizárva marad.

A pénzügyi ministeriumnak 1859. május 4-én kelt kibocsátványa,

Az 1859. április 28-kán kelt legfelsőbb
császári rendelet (birod. törv. lap 67. sz.*)
foganatosítása végett, melylyel az állam- és
közpénzalapi kötelezvényektől járó jövedelmi
adónak a kamatokból leendő levonás általi
fizetése rendeltetett, következő határozatok
tételnek közhírré:

1. A kamatokból öt százalékos levonás
alá vetvék minden, bármi néven nevezendő
állam- és közpénzalapi kötelezvények, akár
papirospénzben, akár pedig pengő pénzben
kamatoljanak azok.

*) Orsz. kormány lap 1859, I. Rész, XIII. darab, 66.
sz., 101. lap.

Ez alól csak a bécsi Banco-, továbbá a
Banco Lotto-, végre a mailandi és a magyar
udvari kamarai kötelezvények vétetnek ki,
minthogy ezekre nézve az adómentesség már
eredetileg biztosított.

2. A kamatokból öt százalékos levonás
az ausztriai értékre szóló kötelezvényeknél
a kamat 20-ad részével (azaz egy forinttól
5 krajczárjával); az eredetileg vagy a bécsi
érték számítása által conventiós pénzben fi-
zetendő kamatoknál pedig oly módon törté-
nik, hogy azon összeg, mely ausztriai ér-
tékekben öt százaléknyi pótlékkal
lett volna fizetendő, ezen ausztriai érték-
ben ezen pótlék nélkül fizettetik. Ehez-
képest a hitelező p. o. 25 conventiós forint-
nyi kamatösszeg helyett, 25 ausztriai értékű
forintot; 12 conventiós forint 30 krajczár he-
lyett, 12 forint 50 krajczárt ausztriai érték-
ben, 1 conventiós forint 15 krajczár helyett,
1 forint 25 krajczárt kap ausztriai értékben.

3. Azon fél, mely az állam- és közpénz-
alapi kötelezvényekből jövedelmet az 1859.
közigazgatási évre bevallotta, s az attól ki-
szabott jövedelmi adót már teljesen lefizette,
a kamatokból lehuzott összeget visszakapja
annyiban, a mennyiben ezen összeg az ily
kötelezvényektől kamatokért fizetett jöve-
delmi adó felét meg nem haladja.

4. A félnek a végett, hogy a 3. §-ban
említett összeget visszakapja, azon pénztár-
tól, mely a kamatokat kifizeti, a levonás
által lefizetett jövedelmi adóról vétbizonyít-
ványt kell kérnie.

5. Ezen vétbizonyítvány azon hivatal-
nak, melynél a jövedelem bevallása benyuj-
tatott, átadandó, s ugyanott a fél kezénél lé-
tező fizetési meghagyás is előmutatandó, hogy
a félnek visszatérítendő összeg fölszámítás-
sék. Az ezen hivatal által fölszámított ösz-
szeget ott kell fölvenni, hol a jövedelmi adó
lefiztetett.

6. A fél a visszatérítendő jövedelmi
adókép fölszámított összeggel együtt az adó-
pótlékok fejében lefizetett aránylagos részt is
visszakapja.

7. Ha a különböző határidőkben lejá-
ró kamatok a fél által különböző határidőkben
vétetnek föl, szabadságban áll a kamatokból
lehuzott összegnek, s az adópótlékokbeli meg-

felelő részletnek visszatérítését esetről esetre vagy egyszerre kívánja.

8. Azon feleknek, kik állam- és közpénzalapi kötelezvényekből jövedelmüket bevallották ugyan, de az attól kiszabott jövedelmi adót még teljesen le nem fizették, a kamatok fölvételénél lehuzott összeg nem térítetik meg készpénzben, hanem az 1859. közigazgatási évre kiszabott adóbeli tartozásukból leszámítatik annyiban, a mennyiben az ily kötelezvényektől kamatok után kiszabott jövedelmi adó felét meg nem haladja. Ha pedig az adó tartozás leszámított összege a kamatokból lehuzott összegnél netalán csekélyebb; ily esetben a különbség készpénzben térítendő meg.

9. A 8. §-ban említett esetekben a fél hasonlókép ahoz tartsa magát, a mi a 4., 5. és 7. §§-ban rendelkezett.

10. Az 1859. április 28.-án kelt legfelsőbb császári rendelet, azon kamatokra, melyeket 1859. május 1.-je előtt föl lehetett volna venni, nem alkalmazandó.

11. Jelen kibocsátvány a részletes jelzálogi s a 3 százalékos központi pénztári utalványokkal bánásmódra nem hat ki.

A kereskedelmi ministeriumnak 1859. május 4.-én kelt rendelete,

leiható minden koronaországokra, a szekérpostaküldeményekérti kezesség tárgyában 1859. május 3.-án kelt rendelet (birod. törv. lap 73. sz.) értelmezése iránt.

A szekérposta-küldeményekérti kezesség iránt a birodalmi törvény lap XIX. darabjában, 73. sz. alatt foglalt 1859. május 3.-ki rendelet akkép értelmeztetik, hogy a hadi események által okozott kárnak a postaintézet kezessége alóli kizárása csak oly küldeményekre vonatkozik, melyek tengeren szállítandók.

Polgári perrendtartási eset.

„Ha egy perirat beadatása után az ellenfél azon perirat mellékleteinek eredetieit bíróilag megvizsgálatni kéri, s ez a következő perirat beadatására rendelt 14 napi

határidőn túl húzódik el: a bíróság a perirat beadatására újabb határidőt szabjon.“

Igen érdekesnek tartjuk ez esetet a törvénykezés gyakorlati terén működő bírák és ügyvédek tudomásukra juttatni: annál inkább, mert ebben a közlőnek szerencséje volt a cs. k. m. Legfőbb Törvényszék előtt a kérdést a törvény szelleméből a látszólagos betű szerinti értelem ellenében — rendkívüli felülvizsgálati kérvénnyel, nyertesesen döntetni el. — A per tárgya különben is nevezetes és érdekes: itt azonban csak a fentérintett becsomózási kérdésre szorítkozunk.

B. A. herczeg F. testvérének végrendeleti örökösei ellen — a közös apai örökségnek hitbizományoszerű kiadatása végett indított perében, 1857. január hó 2.-án az illető megyei főtörvényszéknél benyújtja válaszáat a D-től az M-ig terjedő új okiratokkal. — Alperesek a P. P. 136. §-a nyomán a viszonzválasz beadatására kiszabott 14 napi határidő első felében — 1857. febr. hó 2.-án — ezen D—M. alatti mellékletek eredetieinek bírói megtekintésükre határnapot kérnek rendeltetni. — Ezt az eljáró cs. k. f. főtörvényszék a évi martius hó 24.-ére — (s így a viszonzválasz beadatására adott 14 napon túl) — tűzi ki. Ekkor a felp. nem mutatván elő a kívánt eredetieket, s avval mentvén mulasztását, hogy azok közhatóság őrizete alatt állanak, — az eljáró bíróság végzésileg kötelezte a felperest, hogy a kérdéses okiratok pontos leírása és meghatározásával határozottan jelölje ki azon közhatóságot, melynél azok őriztetnek. — Felp. erre egy 1857. május hó 26.-án átnyújtott beadványában bejelenté, hogy a kívánt okiratok a volt kir. curia levéltárában, s így a pesti cs. k. orsz. törvszék őrizete alatt vannak. Az eljáró törvényszék ebbeli megkeresése foytán azok közül kettő meg is küldetett, s e kettőnek bírói megtekintése végett határnapul 1857. november hó 16.-ka tűzetett ki. — Két másik melléklet eredetije azonban ekkor se érkezvén meg, s alperes azok előmutatásához továbbá is ragaszkodván: a pesti cs. k. orsz. törvszékhez újabb megkeresés menesztetett, de erre azon válasz érkezett, hogy a kívánt okiratok ott nem találhatók.

Az eljáró bíróság tehát ekkor a p. p.

137. §-ának szavait követve, az 1858. febr. 27-ki 1105. sz. végzésével értesítette a feleket, hogy Pestről a kívánt okiratok meg nem küldettek; — de a további teendők iránt a feleket nem utasította.

Alp. ügyvéd ez alatt várta, hogy a felp. a hiányzó okiratok iránt tovább nyomozódnán, majd hollétöket fölfedezi, s azokat előszerzi. — Azonban felp. ügyvéd ezen irányban semmi lépéseket se tévén: 1858. jul. hó 30-kán becsomózási kérvényt nyújtott be, — s a bíróság a becsomózást elrendelte.

Ezen végzés ellen alp. ügyvéd folyamodott, a következő indokolással:

(Vége követk.)

Nézetek a házasságjog alapelvei fölött, s annak legelső fejlődése a hajdankorban.

(Vége.)

A koronaörökösök neveltetése serailban történt, és mint ily körülmények közt ma is, úgy már akkor minden új uralkodó megölt testvére vérével volt undokítva. kinek hosszabb élete őt tobzódásaiban folyvást nyugtalanítani s rémitni fogta volna. A hihetőleg koronaigénylők vagy kivégeztettek vagy megvakítottak. (Herodot. Plato). A persák házasság-jogi fogalmaira, s házassági viszonyaira nézve a Zendaeszta vallástörvényeinek érvényesülése nagy, s nevezetes előhaladást mutat. Zoroaszternek a tevékenységében kevésbé ismert reformatornak elég bátorsága volt egynejséget fölvenni a Zendaeszta hitelvei közé. Természetesen a létező állapotokat mennyire tehetette, kímélnie kellett, s midőn a férfit egy nőnél többnek feleségül vételétől tiltja, más részről nyilvánítja, hogy a nőnek férjét Isten gyanánt kell tisztelnie. Ezentul előjogot is biztosít a férj számára, melyek nagy ellentétben állanak a férj s nő közti egyenlőség és kölcsönösség fogalmával. Ha a nő magtalan, engedje meg férjének, hogy a gyermekek nemzése végett másik nőt is vehessen; mert gyermektelennek lenni nagy szerencsétlenség a párra nézve, és szerencsétlenség különösen halál esetében, mikor a hidon át kell

mennie a máséletbe; ellenben a sok gyermekkel megáldott férfi az ég különös kegyelmének részese. Ily esetben a férj az új nővel lakik, de az előbit is meg kell tartania házában. Más részről azonban a nő fölláthatlan hűséggel tartozik férje iránt, míg él, s még azon esetben sem mehet máshoz nőül, ha férje némileg tehetlen.

XVI. A nőkkeli bánást s ezek állapotát illetőleg a görögök hasonlíthatlanul magasabb állottak minden ázsiai népnél. A törvényes nő mellett ágyas rabszolganők tartását a törvény ép úgy nem tiltotta, mint a zsidóknál, de a törvényes nő ezt mindenkor a férj kicsapongásának, s a házassági kölcsönös kötelesség megszegésének tekintette (Jakobs), és a törvény, valamint a gyakorlat csak egy nejséget ismert, mi által a keleti kényurság egyik legfőbb gyökere egyéb társadalmi viszonyokra nézve is meg volt semmisítve. Mindamellet a házasság nem fejlődhetett azzá, a minek azt a kereszténységben megtisztult fogalmak alapján tekintjük. A dori néptörzsek államéleti fejleménye lényegileg eltért az ioni törzsökétől, s a házassági viszonyok ferdesége egészen más forrásból eredt a lacedemonbelieknél, s másból Athénben. Amott az államelv, mint czél, a babiloni rendszerhez hasonlóan korán előtérbe nyomult az államban, minden egyéni jogosultságot megszámitó igényeivel. A legrégebbi korban a lacedemoni polgárok házasságra megért leányaikat bizonyos évszakban összeszedtven, egy sötét helyre zárattak be, honnét a házasuló ifju vaktában ragadta ki nejét, (Hermippus), s a kölcsönös megegyezés természeteti jogát, magát az akaratszabadságot fölládozták a sors véletlenének, s habár ez csak hasonló, s ugyan azon osztálybeliek közt, azaz csupán az egyenjogu, s egyenlő rangu spártai polgárok és ezek leányai közt lön alkalmazva, mit eléggé bizonyít ama későbbi törvény, mely Spárta virágzóbb korában is hatóságilag büntetett, s a fenyítő törvények szigorával akadályozott minden egyenetlen házasságot, mindamellet ily gyakorlat a nőnem lealacsonyítását foglalta magában. Későbbben is, midőn Spárta fénykorát élte, s egyik gyúpontjává lön a görög műveltségnek, s midőn egy oly kísérleti állammá lön, melyben az állam javára minden egyéni

jog fölüggesztetvén, az állam eszméje irányában férfi és nő egyiránt jognélküli lény egyenlőképp tetetett semmivé, a férfiak és nők egymás irányában egyenlőkké nem lettek, sőt a férfiak joga a nőnem megaláztatásával még az erkölcsi hatályok rovására is kiváltóságokban részesített. A lacedemonbelieknél tulajdonképp nem is volt családélet. A házasság bizonyos neme volt a szerződésnek, melyet polgári kötelességből kellett kötni oly czélből, hogy az állam erőteljes polgárokat, s bátor harczosokat nyerjen. Azért tiltva lön egy részről a kora házasság, s büntetve más felől a nőtlenség, s a késői házasság; a férfiek közül pedig igen soknak született törvényes házasságból gyermeke, a nélkül hogy nejét látta volna, miután foroghattak fen oly tekintetek, hogy a férj a házassági kötés értelménél fogva nejét csak éjjel, s mindig csak néhány pillanatra látogathatta meg. A spártai szokások és a spártai törvényhozás czélja volt a gyermekek és apaság közösségének elvét keresztül vinni az államban, s fölüemelkedni azon férjek balgaságán, kik a családviszonyokban kizárólagosságra törekzenek. Ha valamely fiatal nő koros férjének egy művelt és derék fiatal ember megtetszett és ezt képesnek tartotta: nejéhez vezethette, s az ily nemes vérből származott gyermeket magáévá fogadhatta. Viszont az is meg volt engedve, hogy ha egy jeles férfi másnak termékeny és erényes nejét csudálta, ennek férjétől engedélyt eszközölhetett az elhálásra, hogy egyuttal mintegy áldott földbe hintessen magot, és nemeseikkel vérrokon és testvér gyermekeket nevelhessen (Plutarch). Ez egyebiránt a spártaiak ismert társadalmi állapotának nyerseségével teljesen öszhangzik, és következetes keresztülvitele azon természetellenes elvnek, miszerint az emberek vannak az államért, s nem az állam az emberért. Egy valódi spártainak vak elfogultságáról szól a történetirő, midőn fonák boldságnak nyilvánítja azt, hogy az ebeknél és lovaknál a faj javítására gondot fordítanak, s az embernél nem (Plutarch). Mintha az ember nem volna nemesebb lény a baromnál, és mintha az emberre nézve nem forogának fön magasabb tekintetek, mint az okatlan állatokra nézve. A gyermekek nevelése hasonló elveknek volt alárendelve, s azt nem

a szülők végezték, hanem az állam. A gyermeket zsenge korában kiragadták az anyakarjai közül és közházakban neveltetvén, kiégették szivéből a legszebb érzelmek enyhe forrását. A vadak nyersesége sem vetemül ily barbárságra. Az emberi lélekben gyökéző természetjog ösztönzi a legműveletlenebb embert, hogy táplálja s nevelje azon tehetelen lényt, kinek életet adott. A puszták egész-lajabb lakója elismeri, s teljesíti e kötelességet, melynek ösztönszerűsége még az állatokkal is közös. Évezredek történetében egyetlen példája az észjog és emberiség ily módoni kigúnyolásának.

XVII. Az ioni népeknél általában még inkább körülnyirbálta a törvény a nők önállóságát, mint a doriaknál, és habár Athénben a magasabb fokra emelkedett közműveltségnek a házasság-jogi viszonyok a gyakorlott hatását észre lehet venni, de a nők állapota sokban emlékeztet az ázsiai szokásokra. A tehetősb polgár a gynecéákba elzárta nejét, azaz az épület hátulso lakosztályába szoritotta. A férj által rendezett lakomákon és vendégségeken soha sem jelent meg, s a férj távollétében tilos volt férfi látogatót elfogadni. A családéletet különösen aláasta azon divat, mely a hetérák tartását gyakorlatba hozta. A hetérakkali viszony oly közönségesé lön, hogy minden jómódu férfi tartott ily személyeket; az ilyenekkel nemzett gyermekeket örökbe fogadták, s ép úgy gondoskodtak róluk, mint a törvényes házasságban nemzettekéről (Barthelemy) Ez állapot aláasta a házaselet erkölcsi alapjait. A nőnek nem maradt egyéb hivatása, mint fölügyelni a háztartásra, s gyermekeket adni a köztársaságnak. És bizonyos korban még az is divatba jött, hogy a férjek egymásnak cserébe, s illetőleg kölcsön adták nejeiket. (Tertulian). A nők helyzetére világot vet azon örökös gyámoltság és alárendeltség is, miszerint Athénben egy leánynak sem volt szabad férjhez menni szülőinek, vagy ha ezek már életben nem volnának, nagyatyjának vagy gyámjának megegyezése nélkül. Érintők fennebb hogy a babyloni államelvek sok tekintetbeni érvényesülést a görög társadalmi életben, különösen a házasságjogra vonatkozólag föltaláljuk. Ezzel kapcsolatban említést tehetünk itt biztos történeti forrás nyomán arról, hogy

Candiában a babiloni Mylithia istennőnek minden nő által hozott áldozathoz hasonló vallásgyakorlati szabály divatozott. A házasság egy anyától, de különböző apáról származott testvérek közt meg volt engedve, de oly testvérek, kik ugyanazon apától származtak, törvény szerint házassági viszonyba nem léphettek, mi ugyan kivételt engedett, mint Cimon esete mutatja, ki leánytestvérét Elpinicét vette el. Ha valamelyik polgárnak csak egy leányörököse maradt, ennek a családvagyon együtttartásának érdekében legközelebbi férfi rokonához kellett nőül menni. A rokonnak e részbeni jogai igen messze terjedtek. Ha például családjának valamely nőtagja, ki már férjnél volt, igényt támaszthatott egy elhunytak hagyatékához, e rokon a vagyon megtérése végett joggal birt eme meglévő házasságot fölbontatni, s más nejét kényszeríteni, hogy hozzá menjen férjhez. Ez Soloni törvény. Ha pedig e rokon nem birt képességgel gyermekeket nemzeni, tette által nemesak azon törvényt sértette meg, mely a leszármazás föntartására vonatkozik, de egyszersmind visszaélt azon törvény jogkezelvényével, mely a családvagyon föntartását czélozza. Ily esetben aztán a nőnek támad joga fölbontatni a kényszerített házasságot, s a férj legközelebbi rokonához menni nőül a családvagyonnal. Más részről a vagyon nélküli egyetlen árvaleánynak, valamint a család örököt nélkülöző legidősb nőtagjának joga volt legközelebbi rokonát kényszeríteni, hogy vagy maga vegye nőül, vagy kiházassítsa. A vonakodó erre az archonok által kényszerítettett, sőt ezentul 1000 drachma pénzbüntetésre ítéltetett. Ily elemek csúszván be a házasságjogba, melyek az egyéniséget alárendelték vagyoni tekinteteknek, s a házasságot nem a kölcsönös meg egyezéstől, hanem sok esetben a véletlentől, s illetőleg a családvagyon föntartásának érdekétől tették függővé: a házasságjogban a

törvényhozás nem emelkedett az emberi méltósággal öszhangzó nézetekre. Ily alapokra fektetett házasságjog erkölcsi hatályai sem felelhetek meg a természetjog követelményeinek, sőt ellenkezőleg a hamis állambölcsészet kártékony befolyása alatt elkorcsosultak Igy a szülői hatalom. Azon jog, melyet Spártában a társadalmi hatalom lelketlen számításal gyakorolt, Athénben az apa részére tartatott fenn, hogy t. i. ujon született gyermekét az életnek vagy halálnak áldozza. Mihelyt világra jött a gyermek, letették az apa lábaihoz. Ha fölemelte, mentve volt. De ha vagyona nem volt elég a gyermek nevelésére, vagy kifogása lehetett az ujonszülött valamely testi hibája ellen, elég lön elforditnia tekintetét, és azonnal siettek meggyilkolni vagy kitenni a kisdedet. Igaz hogy az atheni műveltség emelkedése gyérite az ily eseteket, de jogilag meg volt engedve e barbárság egész Görögországban, s Thebének becsületére válik, hogy e részben kivételt tön. A legkitünőbb hellen bölcsészek oly kevésbé tudtak magasabb nézponokra emelkedni, hogy helyeselték e törvényes szokást (Plato). Némelyek még tovább mentek, s egy anyára nézve, kinek már sok gyermeke volt, jogszerűnek hitték, hogy ez szive alatt megölje szerelme gyümölcsét. Ama nézetekből indultak ki, hogy az alkotmány meghatározván a polgárok számát, minden további szaporodás felesleges az államra nézve, s így semmi ok sincs miért érdekelje magát a társadalom egy ily felesleges egyéniség sorsa által. Az emberiséget nem becsülték az emberben. Az állam volt a legmagasabb czél, s miatta voltak az emberek.

Tartalom: Törvény tár. — Polgári perrendtartási eset. — Nézetek a házasságjog alapelvei fölött, s annak legelső fejlődése a hajdan korban.

Tulajdonos **Császár Ferencz** özvegye.

Kiadó: **Herz János.**

Felelős szerkesztő **Szilágyi Virgil.**

Pest 1859. Nyomatott Herz Jánosál, Nádoruteza, Marczibányiház 6. sz.